

ВЛАДИМИР
ЈАГЛИЧИЋ

ПРЕДГРАЂЕ
ХОРИЗОНТА

Владимир Јагличић

ПРЕДГРАЂЕ
ХОРИЗОНТА

БЕОГРАД
2017.

ΠΟΓΟΒΟΡ

ЛИРСКИ НЕОРЕАЛИЗАМ ВЛАДИМИРА ЈАГЛИЧИЋА

Пред читаоцима је *Предирађе хоризонџа*, нова и опсежна збирка песама Владимира Јагличића (1961, Крагујевац), аутора који се окушавао и у приповедној и романескној прози, у препеву и превођењу (понајвише с руског језика), као и у антологичарском раду широких захвата. Након двадесет и два песничка наслова, објављена за безмало тридесет година Јагличићевог рада у српској књижевности, нова лирска целина што обухвата преко стотину песама, вредносно уједначених, распоређених у шест тематских циклуса, поновно је сведочанство његове лирске зрелости и повремених ванредних досега, који нису по књижевној правди вредновани. Доследан поетичком опредељењу које искуствено продубљује и шири, песник се креће у широком распону устаљених облика и строжих метричких образаца, којима барата вешто и исписано. Чак и у таквим самонаметнутим оквирима песник тежи непосредности исказа пре него ефекту артистичке уобличености. Стога Јагличић допушта себи изневерено ритмичко очекивање, или нарушавање римовног сагласја, као унапред срачунати поступак.

Владимир Јагличић и у збирци *Предирађе хоризонџа* хоће да буде отворен за све што чини голим оком виђену свакодневицу: од шумадијске сеоске, преко урбане, до свакодневице виртуелног глобалног села, отворен и за суптилно и за пресно у искуству, за узвишености и за нискости, за маргину колико и за главни ток. Отуда и лексички регистар у који стају језички састојци из разних сфера живота, упаковани у строге али гипке старе форме. С друге стране, за

разлику od већине савременика, Јагличић не ослобађа себе задатка да у песмама уобличи кохерентан, прегледан и детаљан опис, као и заобљени лирски сиже, све решавајући обликовне препреке и остварујући што разговорнији склоп лирске синтаксе те конкретност датих микро-светова. Дескрипција прелази у симболички кодирану слику, остајући на реалијама заснована, на тврдом тлу доживљеног и виђеног, препознају се и преплићу сфере издигнутог и приземног – и у тексту се мире. Лирске парадигме из непосредне поетске претходнице, с којим се сроднички дозива Јагличићева поезија, видимо у поетикама Раичковића, Бранка В. Радичевића или Данојлића, да не улазимо сада у дубоку потпору руске поезије коју је читао и преводио. А сва та сродништва спаја напета и разрешујућа синтеза старих лирских захтева и савремених изазова.

Први циклус, под насловом „Брисано“, чине искључиво сонети, у разним метрима испевани. Песме су обележене успостављањем мисленог односа лирског појединства са непосредним окружењем, са појавама и предметима са којима долази у сензибилан додир, решавањем питања како се сместити у дате координате света. Сонет „Савршенство“ уводи вредносну ознаку „наметнуто и немоје доба“. У сонету „Лепота“, из апстракција мисли о лепом, поглед се зауставља на пуноћи младости студенткиња што наводно знају све о Кишу и Попи, не и о томе колико су саме дивне у оптици лирског посматрача. Нарочито су занимљиво изведене песме у којима се хуманизују блиски предмети, попут шоље, фиоке, рукавице, крпе. Али се овде не ради само о присности настале због међусобне упућености појединца са стварима што их користи, него ти предмети носиоци далекосежнијих значења: фиока постаје аналогон наше укупне позиције („Сви смо упали у неку фиоку / чекамо длан да мрак прашине збрише“), а функција рукавица постаје скривајућа, оне су маска за наше руке и речи, чисте или нечисте. Слично је интонирана и симболика кућевне крпе, која уна-

пред рачуна на одбаченост и опомиње „на дубљи живот пребрисаног“. Опис аутомобилских олупина уз друм „краљевски и чачански“ постаје развијен симбол крајњег удеса и непоправљивог квара усред опште трке и јурњаве. У скоковима из предметног у домен општијег смисла Јагличић демонстрира искушану вештину и убедљивост.

Песме циклуса „Златни прах“, другог у низу, у фокусу држе фигуре песника и писаца и тематизацију њихових књижевних удеса. Кроз исповедност лирског ја или кроз класичне, или макар песнику блиске, песничке ликове, разматра се интрига књижевног позива, од евокације Овидија и Верлена, Балзака или Булгакова, све до скрајнуте фигуре Димитрија Николајевића, старог барда Крагујевчанина. Ипак, сви се гласови стичу у гласу песника Јагличића, чија је парадоксална самосвест (а каква би друкчије могла бити песничка свест о своме позиву?) у средишту ових формално и по метрици разноликих песама. Кључна песма овог циклуса, по замаху и поенти, чини се „Одговор на питање о мојим пословима“: „Ја преводим са птичијег, / с језерског, с кишног, с биљног, / са свачијег и с ничијег, / са мудрог и с бесциљног.“ Песнички обухват стварности представља као непрестано превођење са мноштва језика постојања на језик поезије, њихово довођење у језик свеукупности, прилажући елементе и за лични поетички портрет: „С усколокалног, светског, / с немањићког и с беговског, / са синовљевског, с оцевског, / с милошког, с карађорђевог, / с монтеверестског, с тибетског, / и српског роднобреговског.“ Друга, прожимајућа поента овог циклуса и Јагличићеве поезије уопште, садржана је, сасвим изричито, не само на крају сонета „Смирење“: „Схваташ поуку више правде / и зашто мртви песници / од живих зборе мудрије.“ Јагличићева поезија је, у својим посебним тренуцима, делотворна похвала несавремености, за чије предности савременост задуго већ придодаје сувише очитих аргумената.

Трећим циклусом збирке *Предирађе хоризонџа*, под насловом „У огледалу“, доминирају песме с предачком, породичном и личном евокативном подлогом. Општија свест о уделу породичног наслеђа у нама самима, лирски се опредмеђује у призиву недостајућих фигура старемајке, оца, мајке, брата, као и других слика из протеклог, особито заснивајућег доба сопства. Архетипски заснован мотив улаза у домаће двориште, са пањем као престолом на којем више не затиче оца, евоцира огледалска суочавања с родитељем у његовим последњим данима: „Пред капијом пањ, дрвени престо. / Ходочашће чека, кораџима. / Ко би сео на то царско место? / Нема више цара-домаћина.“ Лик оца, његова младићска биоскопска иницијација, у наративној песми слободног стиха под насловом „Неореализам“, постаје окидач за ново поетичко легитимисање самог песничког ја: „нису ли филм тек слике – покретне слике, / поникле на визуелној божанској култури, / обогаћене сиротињством људског пострадања, / суровошћу истине земаљске / од чије нетрпељивости узмака нема?“ Овако схваћена, поезика лирског неореализма слика је и прилика особених црта Јагличићеве поезике.

Четврти циклус, насловљен „Талог“, окупља песме с извесном ангажованом нотом и сатиричким импулсом, окренуте симптомима тзв. друштвене стварности, наравно с пуном лирском супстанцом у критичким увидима. Тако је двосмеран крајњи смисао песме „Будућност“ – песми што иронично почиње реторским питањем „Ко не би у Еуропу? / Богатство, и склад односа“, а завршава циничном поентом: „Ал што ме, и мимо воље, / таква будућност плашила? / Ко да је много боље / робовати под нашим.“ У поменутом тематском низу, опет, песма „Антеј“ звучи као еминентно програмска, с неизбежним митским упориштем: „Свуда је земља-матера, / свуд ја, оснажен матером [...] // Остаје циљ мој једини: / од ње се не одвајати. / Ко зрна пуни вајати / на киши и на ветрини / чврсто на земљи стајати.“ Опомињуће

и горко познато звучи животопис великог војсковође у песми „Мишић“, која сажето описује тегобан пут морално усправног појединца у превласти вечитих дворских интриганата и лижисахана: „Ледено, увредљиво, / мир уме разочарати... / Сетиће те се, једино, / ако се опет зарати.“ Вредна је читалачке пажње лирска минијатура о златном телету данашњице, изведена у једином катрену, под насловом „Верник“: „Човек, побожан, строг – да л зато / у молитвеној пози стоји? / Погружен сав, пред банкоматом, / осамљује се с богом својим.“ Не захвата овде лирска сатира само поље политике, него је и моралистички заснована. У песми „Талог“ лирско ја се описује као „тврђ према свему и сваком“, уз питање за све: да ли смо „лешеви живи, људи бивши“, отврђли пред патњама других, а песма „Психијатрија“ подлаже општу симболичку слику савременог човештва, без лека и без помоћи.

У циклусу „Менажерија“, петом по реду у збирци, лирски поглед се помера од човека и његовог друштвеног света у светове где човек није у центру. И ова зоолошка или нежива лирска митологија почиње финалним обртом у песми „Нокти“: да их треба сећи да не постану канџе. Потом се ређају лирски јунаци, као што су: гуштери, бубе, крава и петао, крилате свиње, шарани за славу спремљени, пас у псетари, миш у рупи, кртице, славуј и ајкуле. Све махом упоредиво с нашим светом а гротескно, као у кривом људском огледалу. Напокон, у епилогу „Менажерије“ постављена је ластва, чијој се горњој позицији лирски глас обраћа молбом за разрешење: „Бескрилности је нашој касно, / отиснути се нисмо спремни. / Ал дај бар замах крила, ластво, / да не останем само земљин.“

„Сад, јер су речи људске међ нама изостале, / већ више се ћутљивој дарежљивости приклањам / твари бесловесних. Свидеше ми се поставке / пољских страшила са дроњама и тиквама“ – почетак је песме „Излазак у поље“ која упућује на тематско тежиште шестог, завршног циклуса, „Излазак“.

Песме протичу у знаку смирујућег повратка у просторе интимне осаме, најпре у непосреднији додир са земљом (мимо других људи), као при стварном и метафоричком „плевљењу јагода“ у песми истог наслова: „Обрасте засад, ко и тебе коров, / нападоше га, јачи, паразити. / Не дају неба под пречистом зором – / што ваља треба трудом зарадити.“ Парк у Аранђеловцу слика је значењски монументална: „Парк, идеја државности у скамењеном руху, / дисциплинује цвећем наш сиротињски немар.“ Жеђ што лирско ја и његовог сина одводи ка живој води завичајног манастира није осет органског порекла: „Уз сваки гутљај живе воде, / уз златни крст припрате, / ближњи нас увек сретну овде, / и кући нас испрате.“ Сакрална заједница живих и мртвих, у оваквом посредовању, испуни хоризонт смисла и континуитета. Такав је и „Смисао снега“, у истоименој песми: „да пролази, / мада се чини вечан“, а скривена душа лирског ја оглашава се зрикавцима из поља. Појединство се, начас, сједињује са свејединством света, као божанске творевине чија се тајна парцијално пројављује нашем искуству. Као у песми „Хоризонт“, у којој напоредо и несамерљиво стоје: узак прозор наше животне „избице“ и несагледивост постојаног света: „Отварах, и не једном прозорче са избице, / да мотрим обле пределе као да су надхват.“ Избица се накрнула, за разлику од хоризонта што опстаје као знак сталности у људској кратковекости и пролазности. Још један у реду уверљиво опредмећених универзалних симбола у Јагличићевој поезији.

Збирка песама *Предирађе хоризонџа* Владимира Јагличића представља потврду његове високе и особене ауторске остварености, у разуђеном изражајном и тематском простору којим се доследно креће, мимо токова и против струје савремености. Низ Јагличићевих остварења и у овој збирци стварају утисак малих лирских догађаја и ненаданих открића у лирској амбијентацији коју су обрађивали многи, поготово они најбољи лирски песници, из старије и

скорије традиције. Према оштрини и продору лирске рефлексације, песничке самосвести и снажним духовним импулсима, оне репрезентативне лирске творевине (иначе продуктивног опуса) Владимира Јагличића припадају вредносном врху савремене српске поезије, или, боље речено, њеном живом и живљем току.

Драјан Хамовић